

ХӨВСГӨЛ АЙМАГ ДАХЬ ТӨРИЙН АУДИТЫН ГАЗАР

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН АУДИТ

Тосонцэнгэл сумын төсвийн төвлөрүүлэн захирагчийн 2021 оны жилийн эцсийн санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан, төсвийн гүйцэтгэлд хийсэн санхүүгийн тайлангийн аудит

Аудитын код: ХӨА-2022/12/НА-СТА-ТТЗ

Цахим хуудас:

www.audit.mn

Хөвсгөл аймаг

Мөрөн сум

2022 он

Хөвсгөл аймаг дахь Төрийн аудитын газрын дарга,

тэргүүлэх аудитор: А.Эрдэнэбаатар

Утас: 88883317 Цахим хаяг: erdenebaatara@audit.gov.mn

Аудитын менежер: Б.Тэгшдэлгэр

Утас: 99089114 Цахим хаяг: Tegshdelgerb@audit.gov.mn

Ахлах аудитор: Г.Эрдэнэчимэг

Утас: 99016320 Цахим хаяг: erdenechimegg@audit.gov.mn

Энэхүү аудитын тайлантай холбоотой нэмэлт мэдээллийг дээрх хаягаар авна уу.

3. Агуулга	
1. Аудитын гэрчилгээ	1
2. Аудит хийсэн санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан, төсвийн гүйцэтгэлийн тайлан	5
2.1 Аудит хийсэн санхүүгийн нэгтгэсэн байдлын тайлан	5
2.2 Аудит хийсэн санхүүгийн нэгтгэсэн үр дүнгийн тайлан	5
2.3 Аудит хийсэн нэгтгэсэн мөнгөн гүйлгээний тайлан	6
2.4 Аудит хийсэн нэгтгэсэн цэвэр хөрөнгө/өмчийн өөрчлөлтийн тайлан	6
2.5 Аудит хийсэн төсвийн гүйцэтгэлийн тайлан	7
2.6 Аудит хийсэн нэмэлт санхүүжилтийн тайлан	10
3. Аудитын тайлан	12
3.1. Ерөнхий зүйл	12
3.2 Байгууллагын зорилго, үйл ажиллагаа, хууль, эрх зүй	12
3.3 Санхүүгийн тайлагналын үзэл баримтлал	9
3.4 Материаллаг байдал	13
3.5 Санхүүгийн нэгтгэсэн тайлангийн тодруулга	13
3.5.1 Мөнгөн хөрөнгө	13
3.5.2 Богино хугацаат хөрөнгө оруулалт	14
3.5.3 Авлага	14
3.5.4 Урт хугацаат хөрөнгө оруулалт	15
3.5.5 Бараа материал	15
3.5.7 Үндсэн хөрөнгө	15
3.5.8 Өр төлбөр	15
3.5.9 Засгийн газрын хувь оролцоо	15
3.5.10 Орлогын данс	16
3.5.11 Зардлын данс	17
3.6 Төсвийн төлөвлөлт, гүйцэтгэл, нэмэлт төсөв	17
3.6.1 Төсвийн төлөвлөлт	15
3.6.2 Төсвийн гүйцэтгэл	15
3.6.3 Нэмэлт санхүүжилт	16
3.7 Асуудлыг онцолсон хэсэг ба бусад асуудлын хэсэг	16
3.8 Аудитын гол асуудал	16
3.9 Санхүүгийн тайлангийн аудитаар шалгасан нийцлийн аудитын асуудал	21
3.9.1 Шилэн дансны тухай хуулийн хэрэгжилт	17
3.9.2 Бусад хууль тогтоомжийн хүрээнд	17
3.10 Завсрын аудитын үр дүн, өмнөх зөвлөмжийн хэрэгжилт	17
3.11 Дараагийн аудитаар анхаарах асуудал	18
4 Аудитын илрүүлэлт	18
5 Аудитаар илэрсэн алдаа, зөрчлийн нэгтгэл	19

Товчилсон үгийн жагсаалт

АДБОУС	Аудитын Дээд Байгууллагуудын Олон Улсын Стандарт
АОУС	Аудитын Олон Улсын Стандарт
УСНББОУС	Улсын Секторын Нягтлан Бодох Бүртгэлийн Олон Улсын Стандарт
ТТЗ	Төсвийн төвлөрүүлэн захирагч
ТШЗ	Төсвийн шууд захирагч
ЗДТГ	Засаг даргын тамгын газар
ОНХНС	Орон нутгийн хөгжлийн нэгдсэн сан
ИТХ	Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурал
СХС	Сум хөгжүүлэх сан
ЕБС	Ерөнхий боловсролын сургууль
ЭМТ	Эрүүл мэндийн төв
ААТҮГ	Аж ахуйн тооцоот үйлдвэрийн газар
АЗД	Аймгийн Засаг дарга

1. Аудитын гэрчилгээ

ХӨВСГӨЛ АЙМАГ ДАХЬ ТӨРИЙН АУДИТЫН ГАЗАР

АЗДТГ-ын байр, А корпус 3 давхар,
Мөрөн сум, Хөвсгөл аймаг, 67120
Утас/факс: 7038 3793, Цахим шуудан: khuvsgul@audit.gov.mn
Цахим хуудас: www.audit.mn

2022.03.25 № 01/276
танай _____-ны № _____-т

ТОСОНЦЭНГЭЛ СУМЫН ЗАСАГ
ДАРГА Ц.МӨНХӨӨ ТАНАА

Аудитын санал дүгнэлт

Зөрчилгүй дүгнэлт

Төрийн аудитын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.3.1, 8 дугаар зүйлийн 8.1, Төсвийн тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.9.2-д заасны дагуу Тосонцэнгэл сумын төсвийн төвлөрүүлэн захирагчийн 2020 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөрх санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан, тодруулгууд болон төсвийн гүйцэтгэлд аудит хийлээ.

Тосонцэнгэл сумын төсвийн төвлөрүүлэн захирагчийн 2020 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөрх санхүүгийн тайлан, төсвийн гүйцэтгэл материаллаг алдаагүй, Төсвийн тухай хууль, Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хууль, Улсын секторын нягтлан бодох бүртгэлийн олон улсын стандарт, Сангийн сайдын баталсан холбогдох журамд нийцүүлэн үнэн зөв, шударга толилуулсан байна.

Дүгнэлтийн үндэслэл

Төрийн аудитын байгууллага аудит хийхдээ Аудитын дээд байгууллагын олон улсын стандарт, Монгол Улсын Ерөнхий аудиторын баталсан Санхүүгийн тайлангийн аудитын журам, гарын авлагын дагуу гүйцэтгэж, шалгагдагч этгээдээс хараат бус, аудиторын ёс зүйн үүрэг хариуцлагыг биелүүлж ажилласан. Бидний цуглуулсан хангалттай бөгөөд зохистой нотолгоо нь дүгнэлт өгөх үндэслэл болно.

Бусад мэдээлэл

Байгууллагын удирдлага бусад мэдээлэлтэй холбоотой үүрэг хариуцлагыг хүлээнэ. Тосонцэнгэл сумын төсвийн төвлөрүүлэн захирагч төсөв, санхүүгийн хувьд Хөвсгөл аймгийн төсвийн ерөнхийлөн захирагчаас хуваарилсан чиг үүргийн төсвийг төлөвлөх, төсвийн шууд захирагчид хуваарилах, хяналт тавих, хууль тогтоомжийн дагуу захиран зарцуулах, гүйцэтгэлийг тайлагнах эрх, үүрэг хэрэгжүүлэхээс гадна Монгол улсын засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн 31 дугаар зүйлийн 31.1 дэх зүйлд заасан эрх, үүргийг хэрэгжүүлдэг.

Тосонцэнгэл сумын Засаг даргын аймгийн Засаг даргатай байгуулсан гэрээний 140 зорилт, 212 арга хэмжээний хэрэгжилт 80.0 хувийн гүйцэтгэлтэйгээр үнэлэгдсэн байна.

Санхүүгийн тайланд өгсөн бидний дүгнэлт бусад мэдээллийг хамраагүй болно.

Санхүүгийн тайланд төсвийн захирагчийн хүлээх үүрэг, хариуцлага

Төсвийн төвлөрүүлэн захирагч санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан, төсвийн гүйцэтгэлийг Төсвийн тухай хууль, Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хууль, Улсын секторын нягтлан бодох бүртгэлийн олон улсын стандарт, Сангийн сайдын баталсан журам, зааврын дагуу үнэн зөв, шударга бэлтгэж толилуулах үүрэгтэй.

Санхүүгийн тайланг залилан эсвэл алдааны улмаас үүсэж болох материаллаг буруу илэрхийлэлгүй бэлтгэхэд шаардлагатай гэж үзсэн дотоод хяналтуудыг хэрэгжүүлэх хариуцлага хүлээнэ.

Төрийн аудитын байгууллагын үүрэг, хариуцлага

Төрийн аудитын байгууллага залилан эсвэл алдаанаас үүссэн материаллаг буруу илэрхийллээс санхүүгийн тайлан бүхэлдээ ангид эсэх талаарх үндэслэлтэй баталгаажуулалт олж авах, дүгнэлт, зөвлөмж бүхий аудитын тайлан гаргах зорилготой.

Үндэслэлтэй баталгаажуулалт гэдэг нь дээд түвшний баталгаа боловч материаллаг буруу илэрхийлэл байгаа тохиолдолд АДБОУС-ын дагуу хийсэн аудитаар түүнийг бүгдийг илрүүлнэ гэсэн баталгаа биш юм.

Буруу илэрхийлэл нь залилан эсвэл алдаанаас үүсэж болох бөгөөд дангаараа эсвэл нийлээд уг санхүүгийн тайланд үндэслэн гаргах хэрэглэгчдийн эдийн засгийн шийдвэрт нөлөөлөх үндэслэлтэй байвал материаллаг гэж үздэг

ДАРГА, ТЭРГҮҮЛЭХ АУДИТОР

А.ЭРДЭНЭБААТАР

2. Аудит хийсэн санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан, төсвийн гүйцэтгэлийн тайлан

2.1 Аудит хийсэн санхүүгийн нэгтгэсэн байдлын тайлан

2021 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр дуусвар болсон тайлан

(мянган төгрөгөөр)

Код:	Тайлангийн үзүүлэлт	2020оны 12-р сарын 31	2021 оны 12-р сарын 31
1	ЭРГЭЛТИЙН ХӨРӨНГИЙН ДҮН	835,196.4	1,326,815.0
31	МӨНГӨН ХӨРӨНГӨ	266,994.9	528,193.0
33	АВЛАГА	165,059.8	266,392.8
35	БАРАА МАТЕРИАЛ	403,141.7	532,229.3
2	ЭРГЭЛТИЙН БУС ХӨРӨНГИЙН ДҮН	6,856,513.4	6,897,445.9
37	УРТ ХУГАЦААТ ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТ	15,566.3	10,700.0
37300	Урт хугацаат зээл	15,566.3	10,700.0
39	ҮНДСЭН ХӨРӨНГӨ	6,840,947.1	6,886,745.9
39200	Биет хөрөнгө	6,658,726.8	6,710,657.7
39300	Биет бус хөрөнгө	182,220.3	176,088.1
3	НИЙТ ХӨРӨНГИЙН ДҮН III=I+II	7,691,709.7	8,224,260.9
4	НИЙТ ӨР ТӨЛБӨР	4,238.6	25,056.5
41	БОГИНО ХУГАЦААТ ӨР ТӨЛБӨР	4,238.6	25,056.5
41300	Өглөг	4,081.8	24,899.7
41400	Урьдчилж орсон орлого	156.8	156.8
5	ЦЭВЭР ХӨРӨНГӨ ӨМЧИЙН ДҮН	7,687,471.2	8,199,204.4
51	Засгийн газрын хувь оролцоо	7,687,471.2	8,199,204.4
51100	Засгийн газрын оруулсан капитал /Засгийн газрын сан/ орон нутгийн сан	1,614,428.9	1,614,428.9
51101	Өмч /төрийн/ /ТӨҮГ/	249,127.5	249,127.5
51200	Хуримтлагдсан үр дүн	3,565,890.9	4,084,991.0
51300	Хөрөнгийн дахин үнэлгээний зөрүү	2,258,023.8	2,250,656.9
6	ӨР ТӨЛБӨР, ЦЭВЭР ХӨРӨНГӨ ӨМЧИЙН ДҮН VI=IV+V	7,691,709.7	8,224,260.9

2.2 Аудит хийсэн санхүүгийн нэгтгэсэн үр дүнгийн тайлан

2021 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр дуусвар болсон тайлан

(мянган төгрөгөөр)

Код:	Тайлангийн үзүүлэлт	2020оны 12-р сарын 31	2021 оны 12-р сарын 31
I	ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ОРЛОГЫН ДҮН (I)	7,481,181.6	4,360,112.2
11	ТАТВАРЫН ОРЛОГО	121,677.0	260,163.3
110	Орлогын албан татвар	72,225.3	91,541.5
1100	Хувь хүний орлогын албан татвар	72,225.3	91,541.5
113	Хөрөнгийн албан татвар	1,710.0	102,139.5
118	Бусад татвар, төлбөр, хураамж	47,741.7	66,482.3
12	ТАТВАРЫН БУС ОРЛОГО	2,979,987.6	448,277.4
120	Нийтлэг татварын бус орлого	2,979,987.6	448,277.4
13	ТУСЛАМЖ, САНХҮҮЖИЛТИЙН ОРЛОГО	4,379,517.0	3,651,671.6
II	ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ЗАРДЛЫН ДҮН	4,726,460.8	3,819,154.0
21	УРСГАЛ ЗАРДАЛ	4,726,460.8	3,819,154.0
210	БАРАА, АЖИЛ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ЗАРДАЛ	3,523,566.9	3,688,720.6
2101	Цалин хөлс болон нэмэгдэл урамшил	1,971,931.7	2,093,098.8
2102	Ажил олгогчоос нийгмийн даатгалд төлөх шимтгэл	252,464.3	274,893.2
2103	Байр ашиглалттай холбоотой тогтмол зардал	573,835.7	70,201.6
2104	Хангамж, бараа материалын зардал	93,472.6	171,619.6

2105	Нормативт зардал	116,649.1	457,122.1
2106	Эд хогшил, урсгал засварын зардал	9,515.0	15,536.0
2107	Томилолт, зочны зардал	2,104.1	3,037.8
2108	Бусдаар гүйцэтгүүлсэн ажил, үйлчилгээний төлбөр, хураамж	108,862.5	107,610.4
2109	Бараа үйлчилгээний бусад зардал	394,731.9	495,601.1
213	УРСГАЛ ШИЛЖҮҮЛЭГ	1,202,894.0	130,433.5
III	ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ҮР ДҮН (III)=(I)-(II)	2,754,720.8	540,958.2
IV	ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ БУС ОРЛОГЫН ДҮН	33,851.0	14,289.7
V	ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ БУС ЗАРДЛЫН ДҮН	99,268.6	33,514.7
VI	ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ НИЙТ ҮР ДҮН (VI)=(III)+(IV)-(V)	2,689,303.2	521,733.2

2.3 Аудит хийсэн нэгтгэсэн цэвэр хөрөнгө/өмчийн өөрчлөлтийн тайлан

2021 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр дуусвар болсон тайлан

(мянган төгрөгөөр)

Код:	Тайлангийн үзүүлэлт	Засгийн газрын хувь оролцооний нийт дүн	Нийт цэвэр хөрөнгө/өмч
1	2019 оны 12-р сарын 31-нээрх үлдэгдэл	5,008,168.0	5,008,168.0
3	Дахин илэрхийлсэн үлдэгдэл	5,008,168.0	5,008,168.0
8	Зарласан ногдол ашиг	-10,000.0	-10,000.0
9	Тайлант үеийн үр дүн	2,689,303.2	2,689,303.2
10	2020 оны 12-р сарын 31-нээрх үлдэгдэл	7,687,471.2	7,687,471.2
11	2021 оны 1-р сарын 1-нээрх үлдэгдэл	7,687,471.2	7,687,471.2
12	Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын өөрчлөлт	7,366.9	7,366.9
13	Дахин илэрхийлсэн үлдэгдэл	7,694,838.1	7,694,838.1
14	Үндсэн хөрөнгийн дахин үнэлгээний өсөлт бууралт	-7,367.0	-7,367.0
18	Зарласан ногдол ашиг	-10,000.0	-10,000.0
19	Тайлант үеийн үр дүн	521,733.2	521,733.2
20	2021 оны 12-р сарын 31-наарх үлдэгдэл	8,199,204.4	8,199,204.4

2.4 Аудит хийсэн нэгтгэсэн мөнгөн гүйлгээний тайлан

2021 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр дуусвар болсон тайлан

(мянган төгрөгөөр)

Код:	Тайлангийн үзүүлэлт	2020 оны 12-р сарын 31	2021 оны 12-р сарын 31
I	ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ МӨНГӨН ОРЛОГЫН ДҮН (I)	5,194,971.6	3,971,700.8
11	ТАТВАРЫН ОРЛОГО	121,677.0	260,163.3
110	Орлогын албан татвар	72,225.3	91,541.5
1100	Хувь хүний орлогын албан татвар	72,225.3	91,541.5
113	Хөрөнгийн албан татвар	1,710.0	102,139.5
118	Бусад татвар, төлбөр, хураамж	47,741.7	66,482.3
1180	Бусад нийтлэг төлбөр, хураамж	12,269.5	18,136.6
1181	Газрын төлбөр	4,130.0	2,271.9
1182	Байгалийн нөөц ашигласны төлбөр	31,342.2	46,073.8
12	ТАТВАРЫН БУС ОРЛОГО	688,750.9	158,329.4
120	Нийтлэг татварын бус орлого	688,750.9	158,329.4
13	ТУСЛАМЖ, САНХҮҮЖИЛТИЙН ОРЛОГО	4,384,543.7	3,553,208.1
II	НИЙТ ЗАРЛАГА ба ЦЭВЭР ЗЭЭЛИЙН ДҮН	4,796,212.7	3,503,845.1

21	УРСГАЛ ЗАРДАЛ	4,796,212.7	3,503,845.1
210	БАРАА, АЖИЛ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ЗАРДАЛ	3,588,955.0	3,382,785.5
2101	Цалин хөлс болон нэмэгдэл урамшил	2,132,455.7	2,276,283.3
2102	Ажил олгогчоос нийгмийн даатгалд төлөх шимтгэл	279,493.3	301,981.2
2103	Байр ашиглалттай холбоотой тогтмол зардал	612,508.8	60,414.0
2104	Хангамж, бараа материалын зардал	271,735.5	297,543.4
2105	Нормативт зардал	123,549.1	260,340.2
2106	Эд хогшил, урсгал засварын зардал	39,086.6	40,815.2
2107	Томилолт, зочны зардал	2,104.1	3,037.8
2108	Бусдаар гүйцэтгүүлсэн ажил, үйлчилгээний төлбөр, хураамж	86,477.7	94,449.3
2109	Бараа үйлчилгээний бусад зардал	41,544.2	47,921.1
213	УРСГАЛ ШИЛЖҮҮЛЭГ	1,207,257.7	121,059.6
III	ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ЦЭВЭР МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭ (III)=(I)-(II)	398,758.9	467,855.7
V	ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТЫН МӨНГӨН ЗАРДЛЫН ДҮН (V)	222,036.0	157,657.6
22	ХӨРӨНГИЙН ЗАРДАЛ	222,036.0	157,657.6
2200	Дотоод эх үүсвэрээр	222,036.0	157,657.6
VI	ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТЫН ЦЭВЭР МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭ (VI)=(IV)-(V)	-222,036.0	-157,657.6
VII	САНХҮҮГИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ЦЭВЭР МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭНИЙ ДҮН	-35,000.0	-49,000.0
23	ЭРГЭЖ ТӨЛӨГДӨХ ТӨЛБӨРИЙГ ХАССАН ЦЭВЭР ЗЭЭЛ	25,000.0	39,000.0
25	САНХҮҮГИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ЗАРДАЛ	10,000.0	10,000.0
VIII	НИЙТ ЦЭВЭР МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭ (VIII)=(III)+(VI)+(VII)	141,722.9	261,198.1
101	Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эхний үлдэгдэл	125,272.0	266,994.9
20	Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эцсийн үлдэгдэл	266,994.9	528,193.0

2.5 Аудит хийсэн төсвийн гүйцэтгэлийн тайлан

(төгрөгөөр)

Код	Үзүүлэлт	Төлөвлөгөө	Төсвийн гүйцэтгэлийн тайлан	Гүйцэтгэл зөрүү	Хувь
II	НИЙТ ЗАРЛАГА БА ЦЭВЭР ЗЭЭЛИЙН ДҮН	3,737,668,400.00	3,403,934,261.00	333,734,139.00	91.07
21	УРСГАЛ ЗАРДАЛ	3,302,893,000.00	3,281,512,253.00	21,380,747.00	99.35
210	БАРАА, АЖИЛ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ЗАРДАЛ	3,240,411,400.00	3,219,197,753.00	21,213,647.00	99.35
2101	Цалин хөлс болон нэмэгдэл урамшил	2,030,169,000.00	2,025,905,593.00	4,263,407.00	99.79
210101	Үндсэн цалин	1,519,634,100.00	1,481,431,266.00	38,202,834.00	97.49
210102	Нэмэгдэл	391,516,200.00	417,120,934.00	-25,604,734.00	106.54
210104	Урамшуулал	103,489,000.00	111,823,693.00	-8,334,693.00	108.05
2102	Ажил олгогчоос нийгмийн даатгалд төлөх шимтгэл	274,062,700.00	266,960,220.00	7,102,480.00	97.41

210201	Тэтгэврийн даатгал	192,820,100.00	188,955,000.08	3,865,099.92	98.00
210202	Тэтгэмжийн даатгал	20,310,600.00	19,533,263.85	777,336.15	96.17
210203	ҮОМШӨ-ний даатгал	16,248,400.00	15,604,849.67	643,550.33	96.04
210204	Ажилгүйдлийн даатгал	4,062,200.00	3,893,144.70	169,055.30	95.84
210205	Эрүүл мэндийн даатгал	40,621,400.00	38,973,961.70	1,647,438.30	95.94
2103	Байр ашиглалттай холбоотой тогтмол зардал	592,692,900.00	592,314,711.00	378,189.00	99.94
210301	Гэрэл, цахилгаан	15,469,500.00	15,543,049.00	-73,549.00	100.48
210302	Түлш, халаалт	576,023,400.00	575,571,662.00	451,738.00	99.92
2104	Хангамж, бараа материалын зардал	80,457,100.00	74,378,904.00	6,078,196.00	92.45
210401	Бичиг хэрэг	10,734,200.00	10,534,800.00	199,400.00	98.14
210402	Тээвэр, шатахуун	36,165,500.00	30,634,864.00	5,530,636.00	84.71
210403	Шуудан, холбоо, интернэтийн төлбөр	9,671,800.00	9,573,140.00	98,660.00	98.98
210404	Ном, хэвлэл	1,323,700.00	1,274,200.00	49,500.00	96.26
210405	Хог хаягдал зайлуулах, хортон мэрэгчдийн устгал, ариутгал	1,295,600.00	1,095,600.00	200,000.00	84.56
2105	Нормативт зардал	100,760,200.00	100,760,070.00	130.00	100.00
210502	Хоол, хүнс	69,924,900.00	69,924,770.00	130.00	100.00
2106	Эд хогшил, урсгал засварын зардал	93,767,200.00	92,897,200.00	870,000.00	99.07
210603	Хөдөлмөр хамгааллын хэрэглэл	16,083,000.00	15,213,000.00	870,000.00	94.59
2107	Томилолт, зочны зардал	3,000,000.00	2,397,500.00	602,500.00	79.92
210702	Дотоод албан томилолт	3,000,000.00	2,397,500.00	602,500.00	79.92
2108	Бусдаар гүйцэтгүүлсэн ажил, үйлчилгээний төлбөр, хураамж	23,936,900.00	22,169,525.00	1,767,375.00	92.62
210801	Бусдаар гүйцэтгүүлсэн бусад нийтлэг ажил үйлчилгээний төлбөр хураамж	17,653,700.00	16,790,200.00	863,500.00	95.11
210802	Аудит, баталгаажуулалт, зэрэглэл тогтоох	3,263,000.00	2,398,000.00	865,000.00	73.49
210803	Даатгалын үйлчилгээ	378,000.00	377,450.00	550.00	99.85

210804	Тээврийн хэрэгслийн татвар	315,000.00	289,092.00	25,908.00	91.78
210807	Газрын төлбөр	495,200.00	482,783.00	12,417.00	97.49
2109	Бараа үйлчилгээний бусад зардал	41,565,400.00	41,414,030.00	151,370.00	99.64
210901	Бараа үйлчилгээний бусад зардал	29,697,100.00	29,546,700.00	150,400.00	99.49
210902	Хичээл үйлдвэрлэлийн дадлага хийх	11,868,300.00	11,867,330.00	970.00	99.99
213	УРСГАЛ ШИЛЖҮҮЛЭГ	62,481,600.00	62,314,500.00	167,100.00	99.73
2132	Бусад урсгал шилжүүлэг	62,481,600.00	62,314,500.00	167,100.00	99.73
213205	Төрөөс иргэдэд олгох тэтгэмж, урамшуулал	35,574,900.00	35,407,800.00	167,100.00	99.53
22	ХӨРӨНГИЙН ЗАРДАЛ	299,634,400.00	83,422,008.00	216,212,392.00	27.84
223001	Бусад хөрөнгө	299,634,400.00	83,422,008.00	216,212,392.00	27.84
23	ЭРГЭЖ ТӨЛӨГДӨХ ТӨЛБӨРИЙГ ХАССАН ЦЭВЭР ЗЭЭЛ	135,141,000.00	39,000,000.00	96,141,000.00	28.86
230001	Эргэж төлөгдөх зээл	135,141,000.00	39,000,000.00	96,141,000.00	28.86
III	ЗАРДЛЫГ САНХҮҮЖҮҮЛЭХ ЭХ ҮҮСВЭР	3,737,668,400.00	3,446,434,048.00	291,234,352.00	92.21
31	УЛСЫН ТӨСВӨӨС САНХҮҮЖИХ	2,209,466,900.00	2,204,019,276.00	5,447,624.00	99.75
310003	Тусгай зориулалтын шилжүүлгээс санхүүжих	2,126,948,300.00	2,121,500,676.00	5,447,624.00	99.74
32	ОРОН НУТГИЙН ТӨСВӨӨС САНХҮҮЖИХ	1,091,585,700.00	1,136,573,128.00	-44,987,428.00	104.12
320001	Орон нутгийн төсвөөс	1,091,585,700.00	1,136,573,128.00	-44,987,428.00	104.12
33	НИЙГМИЙН ДААТГАЛЫН САНГИЙН ТӨСВӨӨС САНХҮҮЖИХ	43,659,500.00	34,182,000.00	9,477,500.00	78.29
330002	Эрүүл мэндийн даатгалын сангаас санхүүжих	43,659,500.00	34,182,000.00	9,477,500.00	78.29
35	ТӨСӨВТ БАЙГУУЛЛАГЫН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНААС	392,956,300.00	71,659,644.00	321,296,656.00	18.24

350001	Үндсэн үйл ажиллагааны орлогоос санхүүжих	49,000,000.00	65,083,639.00	-16,083,639.00	132.82
350002	Туслах үйл ажиллагааны орлогоос санхүүжих	6,000,000.00	6,576,005.00	-576,005.00	109.60
350003	Урьд оны үлдэгдлээс санхүүжих	337,956,300.00	0.00	337,956,300.00	0.00
4	Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эхний үлдэгдэл	0.00	123,950,102.70	-	123,950,102.70
5	Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эцсийн үлдэгдэл	0.00	166,449,889.70	-	166,449,889.70
6	ТӨСВИЙН БУСАД МЭДЭЭЛЛИЙН АНГИЛАЛ	1,359.00	512.00	847.00	37.67
62	АЖИЛЛАГСАДЫН ТОО	159.00	168.00	-9.00	105.66
620001	Удирдах ажилтан	7.00	12.00	-5.00	171.43
620002	Гүйцэтгэх ажилтан	105.00	107.00	-2.00	101.90
620003	Үйлчлэх ажилтан	47.00	49.00	-2.00	104.26
63	СУРАЛЦАГЧДЫН ТОО (ЖИЛИЙН ДУНДЖААР)	1,036.00	171.00	865.00	16.51
630	ЕРӨНХИЙ БОЛОВСРОЛЫН СУРГУУЛЬД СУРАЛЦАГЧИД	865.00	0.00	865.00	0.00
630001	Төрийн өмчит ЕБС	865.00	0.00	865.00	0.00
65	ОРОН ТООНЫ МЭДЭЭЛЭЛ	168.00	168.00	0.00	
650001	Төрийн захиргааны албан хаагч (ТЗ)	16.00	16.00	0.00	
650009	Төрийн үйлчилгээний бусад албан хаагч (ТҮ)	45.00	45.00	0.00	
650011	Улс төрийн албан хаагч (УТ)	8.00	8.00	0.00	

2.6 Аудит хийсэн нэмэлт санхүүжилтийн тайлан

(төгрөгөөр)

Код	Үзүүлэлт	ТЗ цэвэр дүн
II	НИЙТ ЗАРЛАГА БА ЦЭВЭР ЗЭЭЛИЙН ДҮН	322,202,726.91
21	УРСГАЛ ЗАРДАЛ	322,202,726.91
210	БАРАА, АЖИЛ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ЗАРДАЛ	288,352,726.91
2101	Цалин хөлс болон нэмэгдэл урамшил	66,854,000.00
210102	Нэмэгдэл	34,550,000.00

210104	Урамшуулал	32,304,000.00
2102	Ажил олгогчоос нийгмийн даатгалд төлөх шимтгэл	8,478,750.00
210201	Тэтгэврийн даатгал	5,804,590.00
210202	Тэтгэмжийн даатгал	668,540.00
210203	ҮОМШӨ-ний даатгал	534,832.00
210204	Ажилгүйдлийн даатгал	133,708.00
210205	Эрүүл мэндийн даатгал	1,337,080.00
2104	Хангамж, бараа материалын зардал	41,878,528.91
210401	Бичиг хэрэг	4,043,130.91
210402	Тээвэр, шатахуун	11,032,186.00
210403	Шуудан, холбоо, интернэтийн төлбөр	40,000.00
210404	Ном, хэвлэл	6,546,000.00
210405	Хог хаягдал зайлуулах, хортон мэрэгчдийн устгал, ариутгал	2,275,112.00
210406	Бага үнэтэй, түргэн элэгдэх, ахуйн эд зүйлс	17,942,100.00
2105	Нормативт зардал	159,580,100.00
210501	Эм, бэлдмэл, эмнэлгийн хэрэгсэл	152,384,750.00
210502	Хоол, хүнс	7,195,350.00
2107	Томилолт, зочны зардал	640,298.00
210702	Дотоод албан томилолт	640,298.00
2108	Бусдаар гүйцэтгүүлсэн ажил, үйлчилгээний төлбөр, хураамж	9,440,700.00
210801	Бусдаар гүйцэтгүүлсэн бусад нийтлэг ажил үйлчилгээний төлбөр хураамж	8,000,000.00
210809	Улсын мэдээллийн маягт хэвлэх, бэлтгэх	1,440,700.00
2109	Бараа үйлчилгээний бусад зардал	1,480,350.00
210901	Бараа үйлчилгээний бусад зардал	1,270,350.00
210902	Хичээл үйлдвэрлэлийн дадлага хийх	210,000.00
213	УРСГАЛ ШИЛЖҮҮЛЭГ	33,850,000.00
2132	Бусад урсгал шилжүүлэг	33,850,000.00
213204	Ажил олгогчоос олгох бусад тэтгэмж, урамшуулал	33,500,000.00
213209	Нэг удаагийн тэтгэмж, шагнал урамшуулал	350,000.00
I	ЗАРДЛЫГ САНХҮҮЖҮҮЛЭХ ЭХ ҮҮСВЭР	322,202,726.91
1311	Нэмэлт санхүүжилтийн орлого	322,202,726.91
131101	Төрийн болон орон нутгийн өмчит бус этгээдээс авсан хандив, тусламж	446,200.00
131103	ЗГНХ,ЗДНХөрөнгө,түүнтэй адилтгах ангилагдаагүй нөөц хөрөнгөөс тухайн төсвийн захирагчид хуваарилсан хөрөнгө	7,600,000.00
131104	Дээд шатны төсвийн захирагчийн төсөвт тусгагдсан төсвөөс доод шатны төсвийн захирагчид хуваарилсан хөрөнгө	52,571,026.91
131105	Төсвийн байгууллагын үндсэн үйл ажиллагааны хүрээнд бий болсон нэмэлт орлого	11,864,600.00
131107	Эрүүл мэндийн даатгалын сангийн нэмэлт орлого	249,720,900.00

3. АУДИТЫН ТАЙЛАН

3.1. Ерөнхий зүйл

Төрийн аудитын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.3.1, 8 дугаар зүйлийн 8.1, Төсвийн тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.9.2-т заасны дагуу Тосонцэнгэл сумын төсвийн төвлөрүүлэн захирагчийн 2021 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан, жилийн төсвийн гүйцэтгэлд хийсэн санхүүгийн тайлангийн аудитын дүн, дүгнэлтийг төсвийн төвлөрүүлэн захирагч Ц.Мөнхөө танд танилцуулж байна.

Энэхүү тайланд үйлчлүүлэгчийн санхүү, нягтлан бодох бүртгэл, дотоод хяналтын системд хийсэн үнэлгээний тойм, аудитын явцад илрүүлсэн зүйлс, гаргасан шийдлүүд, анхаарал хандуулахуйц залруулаагүй материаллаг болон материаллаг бус алдаа зөрчил зэрэг аудитын үр дүнгийн талаарх тайлбар, тодруулга, төвлөрүүлэн захирагчийн нэгтгэсэн санхүүгийн тайланд хамрагдсан байгууллагуудын аудитын санал дүгнэлтийн хэлбэр, түүний үндэслэлийн талаар тус тус хураангуйлан тэмдэглэв.

Аудитын дүнд үндэслэсэн үйлчлүүлэгчийн харьяа байгууллагуудын санхүүгийн тайланд гарсан алдаа, зөрчил, төсвийн төлөвлөлт, Шилэн дансны тухай хуулийн хэрэгжилттэй холбоотой зөвлөмжүүдийг Менежментийн захидалд тусгасан болно.

Аудитыг 2022 оны 03 дугаар сарын 14-өөс 2021 оны 03 дугаар сарын 25-ны хооронд гүйцэтгэж, аудитын тайланг 2022 оны 03 дугаар сарын 25-ны өдөр эцэслэн баталгаажуулж, төсвийн төвлөрүүлэн захирагчид хүргүүлэхээр төлөвлөн, ахлах аудитор Г.Эрдэнэчимэг гүйцэтгэн, чанарын хяналтыг аудитын менежер Б.Тэгшдэлгэр, дарга, тэргүүлэх аудитор А.Эрдэнэбаатар нар хариуцан хэрэгжүүлэв.

Тосонцэнгэл сумын төсвийн төвлөрүүлэн захирагчийн 2021 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан, төсвийн гүйцэтгэлийн тайланг Хөвсгөл аймаг дахь Төрийн аудитын газарт Тосонцэнгэл сумын Засаг даргын 2022 оны 03 дугаар сарын 04-ний өдрийн 01/71 тоот албан бичгээр ирүүлсэн байна.

3.2 Байгууллага, түүний орчин ба дотоод хяналт

Тосонцэнгэл сумын Төсвийн төвлөрүүлэн захирагч буюу засаг дарга, төрийн захиргааны чиг үүрэг нь Засаг захиргаа нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын үйл ажиллагаатай холбогдсон хөдөлмөрийн харилцааг хууль эрх зүйн хэмжээнд уялдуулан зохицуулах, Төрийн үйлчилгээг иргэдэд нээлттэй, түргэн шуурхай хүргэх, иргэдийн эрх ашгийг хамгаалах, төрийн албаны чанар хүртээмжийг дээшлүүлэх, шинэ санаа санаачилгыг дэмжихэд үйл ажиллагаа юм.

Тосонцэнгэл сумын төсвийн төвлөрүүлэн захирагч нь тайлант хугацаанд “Иргэдээ сонсох жил, иргэнд чиглэсэн үйлчилгээ” гэсэн эрхэм зорилгоо дэвшүүлэн ажилласан байна.

Төсвийн төвлөрүүлэн захирагч нь санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан болон төсвийн гүйцэтгэлийн тайлангаа Төсвийн тухай хууль болон УСНББОУС, түүнд нийцүүлэн баталсан төсвийн байгууллагын нягтлан бодох бүртгэлийн бодлого, журмын дагуу үнэн зөв бэлтгэх үүрэгтэй.

Тайлант хугацаанд байгууллагуудын үйл ажиллагаа, санхүү, нягтлан бодох бүртгэлд мөрддөг хууль тогтоомж болон бодлого чиглэлд өөрчлөлт орсон байна. Үүнд:

1. Сангийн сайдын 2021 оны 190 дүгээр тушаалаар “Төсвийн ангилал шинэчлэн батлах тухай” Сангийн сайдын 2014 оны 5 дугаар тушаал, “Тушаалд өөрчлөлт оруулах тухай” Сангийн сайдын 2014 оны 55 дугаар тушаалаар баталсан “Зардлын эдийн засгийн ангилал ашиглах заавар”-ыг шинэчлэн баталсан байна.

2. Засгийн газрын 2021 оны 43 дугаар тогтоол “Төсвийн хэмнэлтийн бодлогын талаар авах арга хэмжээний талаар”

Байгууллагын удирдлагын хэрэгжүүлж байгаа дотоод хяналтуудаас төлөвлөлтийн үе шатанд аудитад хамааралтай хяналтыг авч үзэж, гүйцэтгэх үе шатанд хяналтын сорил гүйцэтгэсний үр дүнд дотоод хяналтын үйл ажиллагааны зохион байгуулалт, хэрэгжилт үр нөлөөтэй байна.

Сумын дотоод хяналтын багаас 2021 онд гүйцэтгэх ажлын төлөвлөгөөний дагуу төлөвлөгөөт хяналт хийж шалгалтаар илэрсэн алдаа, зөрчилд өгсөн зөвлөмжийн хэрэгжилтийг заасан хугацаанд гаргуулан авч, алдаа зөрчлийг арилгуулж, дахин зөрчил гаргахгүй ажиллах талаар үүрэг өгч ажиллаж байна.

Сумын ТТЗ-ийн санхүүгийн тайланд мөрдөж байгаа Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын баримт бичиг нь аймгийн төсвийн ерөнхийлөн захирагчийн багцад хамаарах байгууллагын хүрээнд боловсруулагдан АЗД-ын 2019 оны А/243 дугаар захирамжаар батлагдсан байна.

Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын баримт бичиг нь шинэчлэгдсэн, өөрчлөлт орсон зарим, заавар, журамтай нийцүүлж өөрчлөлт хийгээгүй байна.

Дотоод аудитын чиг үүрэг, түүний гүйцэтгэсэн ажлын найдвартай байдлын талаар ойлголт олж авснаар дотоод аудитын гүйцэтгэсэн ажлыг аудитад ашиглах, дотоод аудиторос шууд туслалцаа авах шаардлагагүй гэж үзлээ.

3.3 Санхүүгийн тайлагналын үзэл баримтлал

Санхүүгийн тайланг бүх материаллаг зүйлсийн хувьд холбогдох санхүүгийн тайлагналын үзэл баримтлалын дагуу бэлтгэсэн эсэх талаар аудитор санал дүгнэлтээ илэрхийлснээр санхүүгийн тайлангийн зорилтот хэрэглэгчдийн зүгээс үзүүлэх итгэл үнэмшлийн хэмжээг нэмэгдүүлэхэд санхүүгийн тайлангийн аудитын зорилго оршино.

Алаг-Эрдэнэ сумын төсвийн төвлөрүүлэн захирагчийн 2021 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайланг Сангийн сайдын 2015 оны 341 дүгээр тушаалаар баталсан “санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан, тодруулга бэлтгэх журам”-д нийцүүлэн нийтлэг зорилготой, үнэн зөв толилуулгын үзэл баримтлалын дагуу бэлтгэсэн байна гэж үзлээ.

3.4 Материаллаг байдал

Аудитыг төлөвлөх болон гүйцэтгэх үе шатны материаллаг байдлыг АДБОУС 1320 дагуу тодорхойлсон бөгөөд материаллаг байдлын суурь үзүүлэлтээр санхүүгийн нэгтгэсэн тайлангийн нийт зардлын дүнг сонгож, эрсдэлийн түвшнийг “дунд” гэж үнэлэн материаллаг байдлын хувь хэмжээг 2 хувиар тогтоов.

Төлөвлөлтийн шатанд материаллаг байдлын түвшнийг 2020 оны санхүүгийн нэгтгэсэн үр дүнгийн тайлангийн нийт зардал 3,139.4 сая төгрөгийн 2 хувь буюу 62.8 сая төгрөгөөр, гүйцэтгэлийн материаллаг байдлыг төлөвлөлтийн материаллаг байдлын 80 хувиар буюу 50.2 сая төгрөгөөр тогтоосон.

Тогтоосон төлөвлөлтийн ерөнхий материаллаг байдлыг аудитын явцад дахин хянаж шинэчлэн тогтоох шаардлагагүй гэж үзсэн.

3.5 Санхүүгийн нэгтгэсэн тайлангийн тодруулга

3.5.1 Мөнгөн хөрөнгө

Мөнгөн хөрөнгийн эхний үлдэгдэл 266.9 сая төгрөг, эцсийн үлдэгдэл 528.2 сая төгрөг болж 261.3 сая төгрөгөөр өссөн байна.

Хүснэгт №1. Мөнгөн хөрөнгийн үлдэгдэл

/сая төгрөг/

Үзүүлэлт	Эхний үлдэгдэл	Эцсийн үлдэгдэл	Өсөлт (+), Бууралт (-)
Касст байгаа бэлэн мөнгө	0.0	0.0	0.0
Банканд байгаа бэлэн мөнгө	266.9	528.2	261.3
Дүн	266.9	528.2	261.3
Үүнээс: Байгууллагаар харуулбал:			
Орон нутгийн ерөнхий орлого	74.8	194.0	119.2
Сум хөгжүүлэх сан	97.4	126.5	29.1
Орон нутгийн хөгжлийн сан	26.5	39.9	13.4
Эрүүл мэндийн төв	0.00	41.5	41.5
Тосон-Илч ХХК	68.2	167.7	99.5
Нийт дүн	266.9	528.2	261.3

Эх сурвалж: Тосонцэнгэл сумын төсвийн төвлөрүүлэн захирагчийн 2021 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан

Мөнгөн хөрөнгийн үлдэгдэлд байгаа 528.2 сая төгрөгийн 360.5 сая төгрөг нь төрийн сан банкны харилцах дансанд, 167.7 сая төгрөг нь арилжааны банкинд /Тосон илч ХХК-ийн дансны үлдэгдэл/ тус тус байршиж байна.

Мөнгөн хөрөнгийн дансны үлдэгдэл өсөхөд Эрүүл мэндийн төвийн төвлөрүүлээгүй үлдэгдэл 41.5 сая төгрөг, Тосон-Илч ХХК-ийн арилжааны орлогын үлдэгдэл 99.5 сая төгрөгөөр өссөнтэй холбоотой байна.

Эрүүл мэндийн төвийн төрийн сангийн үндсэн санхүүжилтийн дансанд байршиж байгаа 41.5 сая төгрөгийн үлдэгдлийг аймгийн төрийн санд татан төвлөрүүлээгүй нь Төсвийн тухай хуулийн 7 дугаар зүйлийн 7.7, Сангийн сайдын 2015 оны 24 дүгээр тогтоолоор баталсан “Төрийн сангийн үйл ажиллагааны журам”-ын 3.1 “Төсвийн тухай хуулийн 7.7, 44.6-г үндэслэн төсвийн жил дуусахад улсын төсвийн байгууллагын зарцуулаагүй дансны үлдэгдлийг улсын төсвийн дансанд, орон нутгийн төсвийн байгууллагын үлдэгдлийг тухайн орон нутгийн төсвийн дансанд, нийгмийн даатгалын төсвийн байгууллагын зарцуулаагүй дансны үлдэгдлийг нийгмийн даатгалын сангийн төсвийн дансанд оны сүүлийн ажлын өдрийн банк хоорондын сүлжээгээр хамгийн сүүлийн орлого татсаны дараа төрийн сангууд шууд татан төвлөрүүлнэ” заалттай тус тус нийцэхгүй байна.

3.5.2 Богино хугацаат хөрөнгө оруулалт

Богино хугацаат хөрөнгө оруулалт дансанд гүйлгээ байхгүй байна.

3.5.3 Авлага

Авлага дансны эхний үлдэгдэл 165.0 сая төгрөг, эцсийн үлдэгдэл 266.4 сая төгрөг болж 101.4 сая төгрөгөөр өссөн байна.

Хүснэгт №2 Авлага

/сая төгрөг/

	Эхний үлдэгдэл	Эцсийн үлдэгдэл	Өсөлт, бууралт/+, - /
Авлагын төрлөөр	165.0	266.4	101.4
Ажиллагчидтай холбоотой авлага	0.00	0.2	0.2
Төлбөртэй үйлчилгээний авлага	0.0	106.5	106.5
Зээлийн хүүгийн авлага	9.5	6.7	-2.8
Зээлийн авлага	128.6	107.4	-21.2
Татвар НДШ авлага	5.9	9.0	3.1
Байгууллагаас авах авлага	21.0	36.6	15.6
Байгууллагын нэрээр	165.0	266.4	101.4
Тосон-Илч ХХК: <i>Татвар НДШ авлага</i>	5.9	9.0	3.1
<i>Байгууллагаас авах авлага</i>	20.0	36.5	16.5
Ерөнхий боловсролын сургууль: <i>Ажилчидтай холбогдсон авлага</i>	0.00	0.02	0.02
Сургуулийн өмнөх боловсролын байгууллага: <i>Ажилчидтай холбогдсон авлага</i>	0.00	0.2	0.2
Сум хөгжүүлэх сан: <i>Зээлийн авлага</i>	128.6	107.4	-21.2
<i>Зээлийн хүүгийн авлага</i>	9.5	6.7	-2.8
Эрүүл мэндийн төв: <i>/Төлбөртэй үйлчилгээний авлага/</i>	0.00	106.5	106.5
Орон нутгийн хөгжлийн сан: <i>/Байгууллагаас авах авлага/</i>	1.0	0.00	-1.0

Эх сурвалж: Тосонцэнгэл сумын төсвийн төвлөрүүлэн захирагчийн 2021 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан

Тосон-Илч ХХК-ын татвар НДШ-ийн авлага болон байгууллагаас авах авлага 19.6 сая төгрөгөөр Цар тахлын үед үзүүлсэн эмнэлгийн тусламж үйлчилгээний ЭМДС-аас авах 106.5

сая төгрөгөөр тус тус нэмэгдэж Сум хөгжүүлэх сангийн зээлийн авлага 21.2 сая төгрөг, зээлийн хүүгийн авлага 2.8 сая төгрөгөөр тус тус буурсан үзүүлэлттэй байна.

3.5.4 Урт хугацаат хөрөнгө оруулалт

Урт хугацаат зээл, хувь хүмүүс олгосон зээл дансны эхний үлдэгдэл 15.6 сая төгрөг, эцсийн үлдэгдэл 10.7 сая төгрөг болж өмнөх оноос 4.9 сая төгрөгөөр буурсан байна.

3.5.6 Бараа материал

Бараа материалын эхний үлдэгдэл 403.1 сая төгрөг, эцсийн үлдэгдэл 532.2 сая төгрөг болж 129.1 сая төгрөгөөр өссөн байна.

Хүснэгт №3 Бараа материалын үлдэгдэл

/сая төгрөг/

Байгууллага	Эхний үлдэгдэл	Эцсийн үлдэгдэл	Өсөлт (+), Бууралт (-)
Засаг даргын Тамгын газар	42.0	56.4	14.4
Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурал	0.9	0.9	0.00
Соёлын төв	15.6	16.9	1.4
Ерөнхий боловсролын сургууль	130.6	132.3	1.7
Тосон-Илч ХХК	20.3	31.4	11.2
Хүүхдийн цэцэрлэг	126.5	124.8	1.7
Эрүүл мэндийн төв	67.3	169.5	102.2
Нийт дүн	403.1	532.2	129.1

Эх сурвалж: Тосонцэнгэл сумын төсвийн төвлөрүүлэн захирагчийн 2021 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан

Бараа материал дансны материаллаг өөрчлөлтөд ЗДТГ-ын бараа материал данс 14.4 сая төгрөгөөр, ЭМТ-ийн бараа, материал данс 102.2 сая төгрөгөөр тус тус нэгдэж нөлөөлсөн байна.

3.5.7 Үндсэн хөрөнгө

Үндсэн хөрөнгийн эхний үлдэгдэл 6,840.9 сая төгрөг, эцсийн үлдэгдэл 6,886.7 сая төгрөг болж 45.8 сая төгрөгөөр өссөн байна.

Хүснэгт №4 Үндсэн хөрөнгийн үлдэгдэл

/сая төгрөг/

Үзүүлэлт	Эхний үлдэгдэл	Эцсийн үлдэгдэл	Өсөлт/+, бууралт/-
Тосон-Илч ХХК	205.9	180.0	-25.9
Засаг даргын тамгын газар	1,198.1	1,264.3	66.2
Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурал	0.4	4.3	3.8
Соёлын төв	112.7	100.7	-12.0
Сургууль	4,397.4	4,335.0	-42.4
Хүн эмнэлэг	245.7	294.1	48.5
Цэцэрлэг	680.6	688.3	7.6
Нийт	6,840.9	6,886.7	45.8

Эх сурвалж: Тосонцэнгэл сумын төсвийн төвлөрүүлэн захирагчийн 2021 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан

Үндсэн хөрөнгө олж бэлтгэсэн байдлыг авч үзвэл: Худалдан авсан 74.2 сая төгрөг, хандиваар 11.1 сая төгрөг, шилжүүлэн авсан 140.7 сая төгрөг, төсвийн хөрөнгө оруулалтаар 253.8 сая төгрөг, дахин үнэлгээ тогтоосон 36.4 сая төгрөг байна.

Хөрөнгийн зарлага болгосон байдлыг авч үзвэл: Акталж устгасан хөрөнгө 202.8 сая төгрөг, шилжүүлсэн хөрөнгө 128.5 сая төгрөг, дахин үнэлгээний хорогдол 52.4 сая төгрөг, тайлант онд байгуулсан элэгдлийн зардал 428.3 сая төгрөг, дахин үнэлгээний зөрүүнээс хамаарах элэгдэл 0.2 сая төгрөг байна.

Биет бус хөрөнгө

Биет бус хөрөнгө 2021 оны эхний үлдэгдэл 182.2 сая төгрөг эцсийн үлдэгдэл 176.1 сая төгрөг байна. Тайлант онд ашиглалтгүй байгаа 10.6 сая төгрөгийн программ хангамж данснаас хассан, тайлант хугацаанд байгуулсан элэгдлийн зардал 0.1 сая төгрөг байна.

3.5.8 Өр төлбөр

Нийт өр төлбөрийн эхний үлдэгдэл 4.2 сая төгрөг, эцсийн үлдэгдэл 25.1 сая төгрөг болж 20.9 сая төгрөгөөр өссөн байна.

Хүснэгт №5 Нийт төлбөрийн үлдэгдэл /сая төгрөг/

Байгууллага	Эхний үлдэгдэл	Эцсийн үлдэгдэл	Өссөн+ Буурсан -
Тосон-Илч ХХК	4.2	1.1	-3.1
Эрүүл мэндийн төв	0.00	24.0	24.0
Нийт дүн	4.2	25.1	20.9

Эх сурвалж: Тосонцэнгэл сумын төсвийн төвлөрүүлэн захирагчийн 2021 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан

Оны эцсийн өр төлбөр нь Тосон-Илч ХХК-ын татварын өглөг 4.1 сая төгрөг, урьдчилж орсон орлого 0.2 сая төгрөг, Эрүүл мэндийн төвийн бараа үйлчилгээний зардлын өглөг 24.0 сая төгрөгөөр өссөн үзүүлэлттэй байна.

Засгийн газрын хувь оролцоо данс

Засгийн газрын хувь оролцоо дансны эхний үлдэгдэл 7,687.4 сая төгрөг, эцсийн үлдэгдэл 8,199.0 сая төгрөг болж 511.4 сая төгрөгөөр өссөн байна.

Хүснэгт №6 Засгийн газрын хувь оролцоо /сая төгрөгөөр

Үзүүлэлт	Эхний үлдэгдэл	Эцсийн үлдэгдэл	Өссөн+ Буурсан -
Засгийн газрын оруулсан капитал /Засгийн газрын сан/ орон нутгийн сан	1,614.4	1,614.4	0.00
Өмч /Төрийн/ ТӨҮГ	249.1	249.1	0.00
Хуримтлагдсан үр дүн	3,565.9	4,084.9	519.0
Хөрөнгийн дахин үнэлгээний зөрүү	2,258.0	2,250.6	-7.4
Нийт дүн	7,687.4	8,199.0	511.4

Эх сурвалж: Тосонцэнгэл сумын төсвийн төвлөрүүлэн захирагчийн 2021 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан

Хуримтлагдсан үр дүн дансанд тайлант үеийн үр дүн 521.7 сая төгрөгөөр өссөн нь орон нутгийн ерөнхий орлого 124.2 сая төгрөг, Тосон илч ХХК 117.4 сая төгрөг, Эрүүл мэндийн төв 233.3 сая төгрөгөөр материаллаг хэмжээгээр нөлөөлсөн байна.

Хөрөнгийн дахин үнэлгээний зөрүү данс дахин үнэлэгдсэн үндсэн хөрөнгө данснаас хассаны зөрүү 7.4 сая төгрөгөөр буурсан байна.

3.5.10 Орлогын данс

Төсвийн төвлөрүүлэн захирагчийн санхүүгийн үр дүнгийн тайлангаарх тайлант оны нийт орлогыг 4,374.5 сая төгрөгөөр тайлагнасан байна. Тайлант онд бүрдүүлсэн орлогыг өмнөх онтой харьцуулахад 3,140.4 сая төгрөгөөр буюу 58.2 хувиар буурсан байна.

Хүснэгт №7 Санхүүгийн үр дүнгийн нийт орлого

/сая төгрөгөөр/

Үзүүлэлт	Өмнөх он	Тайлант он	зөрүү	Хувь
Татварын орлого	121.7	260.2	138.5	46.8
Татварын бус орлого	2,979.9	448,3	-2,531.6	-150.4

Тусламж санхүүжилтийн орлого	4,379.5	3,651.7	-727.8	-14.7
Үйл ажиллагааны бус орлогын дүн	7,481.1	4,360.2	-3,120.9	58.2
Үйл ажиллагааны бус орлого	33.8	14.3	-19.5	-42.3
Нийт орлогын дүн	7,514.9	4,374.5	-3,140.4	-58.2

Тайлант хугацааны орлогыг өмнөх үетэй зэрэгцүүлбэл: Татварын орлого 138.5 сая төгрөгөөр өссөн, татварын бус орлого 2,531.6 сая төгрөгөөр буурсан /татварын бус орлого буюу үнэ төлбөргүй хүлээн авсан орлогын үзүүлэлтээс шалтгаалж байна/, тусламж санхүүжилтийн орлого 727.8 сая төгрөгөөр буурсан байна.

3.5.11 Зардлын данс

Төсвийн төвлөрүүлэн захирагчийн нэгтгэсэн санхүүгийн үр дүнгийн тайлангаар тайлант онд нийт **3,853.4** сая төгрөгийн зардал гаргасан, үүний 33.5 сая төгрөг нь үйл ажиллагааны бус зардал байна.

Хүснэгт №8: Санхүүгийн үр дүнгийн нийт зардал

Үзүүлэлт	Өмнөх он	Тайлант он	зөрүү	Хувь
Үйл ажиллагааны зардал	4,726.5	3,819.1	-907.4	-19.2
Үйл ажиллагааны бус зардал	99.3	33.5	-65.8	-25.6
Нийт дүн	4,825.8	3,853.4	-972.4	-15.8

Эх сурвалж: Тосонцэнгэл сумын төсвийн төвлөрүүлэн захирагчийн 2021 оны нэгтгэсэн санхүүгийн үр дүнгийн тайлан

Тайлант 2021 онд өмнөх оноос 972.4 сая төгрөгөөр бага зардал гаргаж ажилласан байна.

Засгийн газрын 2021 оны 43 дугаар тогтоолоор баталсан “Төсвийн хэмнэлтийн бодлогын талаар авах арга хэмжээний талаар” арга хэмжээний хэрэгжилтийг хянан үзэхэд сумын нийт зардлаас 16.8 сая төгрөгийг улс, орон нутгийн төсөвт татан төвлөрүүлсэн байна.

Санхүүгийн нэгтгэн үр дүнгийн тайланд харьяа байгууллагуудын 1,738.3 сая төгрөгийн орлого, зардлын давхардсан гүйлгээг устгаж цэвэр дүнгээр тайлагнасан байна.

3.6 Төсвийн төлөвлөлт, гүйцэтгэл, нэмэлт төсөв

Төсвийн тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.1-д заасны дагуу төсвийг төлөвлөх, хэрэгжүүлэх, тайлагнахад эрх бүхий байгууллага, төсвийн захирагч нь энэ хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.1-д заасан төсвийн зарчмыг мөрдлөг болгож, хэрэгжүүлэх үүрэгтэй.

3.6.1 Төсвийн төлөвлөлт

Тосонцэнгэл сумын Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын 2020 оны 12 дугаар сарын 18-ны өдрийн хуралдаанаар ТЭЗ-ийн өргөн мэдүүлсэн 2021 оны төсвийн төслийг хэлэлцэн 02 дугаар тогтоолоор сумын Төсвийн төвлөрүүлэн захирагчийн хэрэгжүүлэх 10 хөтөлбөрт зориулан 3,671.5 сая төгрөгийн төсөв баталсан байна.

Тосонцэнгэл сумын Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын 2020 оны 08 дугаар сарын 26-ны өдрийн хуралдааны 4/03 дугаар тогтоолоор 2021 оны төсөвт тодотгол хийж 66.2 сая төгрөгөөр нэмэгдүүлж 3,737.7 сая төгрөгөөр баталсан байна.

Аймгийн Засаг даргын захирамжаар дараах зохицуулалтыг хийсэн байна. Үүнд:

- Ерөнхий боловсролын сургууль 82.7 сая төгрөг нэмсэн
- Хүүхдийн цэцэрлэг 4.8 сая төгрөг хассан
- Соёлын төв 2.0 сая төгрөг нэмсэн
- Эрүүл мэндийн төв 15.0 сая төгрөг нэмсэн

Нийт 3,737.7 сая төгрөгийн зардлын 2,126.9 сая төгрөгийг тусгай зориулалтын шилжүүлгээс, 82.5 сая төгрөгийг ОНХНС-аас, 1,091.6 сая төгрөгийг орон нутгийн төсвөөс, 43.7 сая төгрөгийг эрүүл мэндийн даатгалын сангаас, 49.0 сая төгрөгийг сум хөгжүүлэх сангийн зээлийн эргэн төлөлтөөс, 6.0 сая төгрөгийг туслах үйл ажиллагааны орлогоос, урьд оны үлдэгдлээс 338.0 сая төгрөгөөр тус тус санхүүжүүлэхээр төлөвлөжээ.

3.6.2 Төсвийн гүйцэтгэл

Сумын төсвийн орлого бүрдүүлэлт.

Тосонцэнгэл сумын ИТХ-ын 2020 оны орон нутгийн төсөв батлах тухай 2020 оны 12 дугаар сарын 18-ны өдрийн 02 дугаар тогтоолд зааснаар Тосонцэнгэл сумын төсвийн төвлөрүүлэн захирагч тайлант онд 110.2 сая төгрөгийн орлого орон нутгийн төсөвт төвлөрүүлэхээр батлагдсанаас гүйцэтгэлээр 292.9 сая төгрөгийн орлогыг бүрдүүлж, төлөвлөгөөг 265.8 хувиар биелүүлсэн байна.

Хүснэгт 2. Төвлөрүүлэх орлого

/сая төгрөг/

Орлогын төрөл	Төлөвлөгөө	Гүйцэтгэл	Зөрүү	Хувь
Үйл ажиллагааны орлого	5.7	47.8	42.1	835
Хөрөнгийн орлого	28.3	38.5	10.3	36.3
Шууд бус орлого	10.6	0.5	-10.2	-50.6
Хөрөнгө борлуулсны орлого	0.0	4.5	4.5	
Бууны албан татвар	1.6	1.7	0.1	9.4
Малд ногдуулах албан татвар	0.00	100.4	100.4	
Улсын тэмдэгтийн хураамж	6.8	6.6	-2.8	-4.1
Түгээмэл тархацтай АМНАТ	0.5	6.9	6.5	1395
Газрын төлбөр	1.5	2.3	0.8	52.3
Дуудлага худалдаа	0.00	0.00	0.00	0.00
Ан амьтны нөөц ашигласны төлбөр	0.0	0.0	0.0	0.0
Ойн нөөц ашигласны төлбөр	31.1	43.8	12.7	40.7
Байгалын ургамлын нөөц ашигласны төлбөр	0.0	0.0	0.0	0.0
Ус, рашааны нөөц ашигласны төлбөр	0.5	2.3	1.7	412
Татварын орлогын дүн	91.3	260.2	168.9	285.0
Торгуулийн орлого	8.4	18.9	10.6	225
Түрээсийн орлого	0.5	0.00	-0.5	
Хувьцааны ногдол ашиг	10.0	10.0	10.0	0.00
Бусад орлого	0.00	3.7	3.7	
Татварын бус орлогын дүн	18.9	32.7	10.6	225.9
Нийт орлогын дүн	110.2	292.9	182.7	265.8

Эх сурвалж: Тосонцэнгэл сумын төсвийн төвлөрүүлэн захирагчийн төсвийн гүйцэтгэлийн танилцуулга

Сумын орон нутгийн орлого 182.7 сая төгрөгөөр давж биелэхэд үйл ажиллагааны орлого, ойн нөөц ашигласны төлбөр, хөрөнгийн орлого давж биелсэн, малд ногдуулах албан татварын орлогыг төлөвлөөгүй байсан нь голлож нөлөөлсөн байна.

Малд ногдуулах албан татварын орлогыг төлөвлөөгүй нь шинээр хэрэгжиж байгаа хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлээгүй, тооцоо судалгаагүй, орон нутгийн орлогыг үндэслэлтэй үнэн зөв төлөвлөөгөйтэй холбоотой байна.

Шууд бус орлого, 10.2 сая төгрөгөөр, түрээсийн орлого 0.5 сая төгрөгөөр, улсын тэмдэгтийн хураамж 2.8 сая төгрөгөөр тус тус тасарсан байна.

Аймгийн төсөвт төвлөрүүлэх орлогын талаар: Тайлант онд аймагт төвлөрүүлэх орлогыг 156.6 сая төгрөгөөр төлөвлөж 195.0 сая төгрөгөөр гүйцэтгэлийг хангуулж 38.4 сая төгрөг буюу 24.5 хувиар давуулан биелүүлсэн байна.

Хүснэгт №10: Аймгийн төсөвт төвлөрүүлэх орлогын төлөвлөгөө гүйцэтгэл

№	Үзүүлэлт	Төлөвлөгөө	Гүйцэтгэл	Зөрүү
1	Цалин хөлс түүнтэй адилтгах орлого	129.5	166.6	37.1
2	Үл хөдлөх хөрөнгийн татвар	3.5	3.4	-0.1
3	Газрын төлбөр	2.2	3.4	1.2
4	Авто тээврийн өөрөө явагч хэрэгслийн албан татвар	16.0	16.2	0.2
5	Зам ашигласны төлбөр	5.4	5.4	0.0
6	Түрээсийн орлого	0.0	0.0	0.0
	Нийт дүн	156.6	195.0	38.4

Эх сурвалж: Тосонцэнгэл сумын төсвийн төвлөрүүлэн захирагчийн төсвийн гүйцэтгэлийн танилцуулга

Улсын төсөвт төвлөрүүлэх орлогын талаар: Тайлант онд улсын төсөвт төвлөрүүлэх орлогыг 27.6 сая төгрөгөөр төлөвлөж 56.2 сая төгрөгөөр гүйцэтгэлийг хангуулж, 28.6 сая төгрөг буюу 103.6 хувиар давуулан биелүүлсэн байна. Улсын төсөвт төвлөрүүлэх орлогыг нэр төрлөөр нь харуулбал дараах байдалтай байна.

Хүснэгт №11: Улсын төсөвт төвлөрүүлэх орлогын төлөвлөгөө гүйцэтгэл

№	Үзүүлэлт	Төлөвлөгөө	Гүйцэтгэл	Зөрүү
1	Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татвар	2,9	15,0	-12.1
2	Дотоод бараа үйлчилгээний НӨАТ	21.7	38.1	-16.4
3	Агаарын бохирдлын төлбөр	3.0	3,1	-0,1
4	Нийт дүн	27.6	56.2	-28.6

Эх сурвалж: Тосонцэнгэл сумын төсвийн төвлөрүүлэн захирагчийн төсвийн гүйцэтгэлийн танилцуулга

Тусламж санхүүжилтийн орлогын талаар

Тайлант онд тусламж санхүүжилтийн орлогыг 3,737.7 сая төгрөгөөр төлөвлөж, гүйцэтгэл 3,446.4 сая төгрөгөөр буюу 92.2 хувийн гүйцэтгэлтэй байна.

Тайлант онд төсвийн төвлөрүүлэн захирагчийн хэрэгжүүлэх 10 хөтөлбөрт зориулан 3,737.7 сая төгрөгийн төсөв батлагдсанаас 3,302.9 сая төгрөгийг урсгал зардалд, 299.6 сая төгрөгийг хөрөнгийн зардалд, 135.1 сая төгрөгийг эргэж төлөгдөх цэвэр зээлийн зардалд зарцуулахаар батлагджээ.

Төсвийн хуваарийн дагуу аймгаас авах санхүүгийн дэмжлэг 981.4 сая төгрөгийн санхүүгийн дэмжлэгийг бүрэн санхүүжиж, тусгай зориулалтын шилжүүлэг 2,126.9 сая төгрөгийн санхүүжилт авч 92.8 хувийн гүйцэтгэлтэй, ОНХС-ын шилжүүлгээр 82.5 сая төгрөг авахаас бүрэн санхүүжиж харьяа байгууллагуудад санхүүжилтийг бүрэн олгож ажилласан байна.

Сум хөгжүүлэх сангийн зээлийн хүү болон эргэн төлөлтөөс 135.1 сая төгрөгийн санхүүжилт төлөвлөж гүйцэтгэлээр 39.0 сая төгрөгийн хүүгийн төлбөр болон зээлийн эргэн төлөлт төлөгдсөн байна.

Төсвийн зарлагын талаар:

Төсвийн нийт зардлын гүйцэтгэл 3,403.9 сая төгрөг буюу батлагдсан зардлын төлөвлөгөөг 333.7 сая төгрөгөөр хэмнэж 91.1 хувьтай байгаа нь Засгийн газрын 2021 оны 43 тогтоол “Төсвийн хэмнэлтийн талаар авах зарим арга хэмжээний тухай” хэрэгжсэнтэй холбоотой зарим зардлыг хэмнэн ажилласантай холбоотой байна. Үүнд:

- Цалин хөлс болон нэмэгдэл урамшууллын зардал 4.3 сая төгрөг
- Ажил олгогчоос нийгмийн даатгалд төлөх шимтгэл 7.2 сая төгрөг
- Байр ашиглалттай холбоотой зардал 0.4 сая төгрөг
- Хангамж, бараа материалын зардал 6.1 сая төгрөг
- Эд хогшил, урсгал засварын зардал 0.9 сая төгрөг

- Бусдаар гүйцэтгүүлсэн ажил үйлчилгээний төлбөр, хураамж 1.8 сая төгрөг
- Бараа үйлчилгээний бусад зардал 6.8 сая төгрөг
- Хөрөнгийн зардал 216.2 сая төгрөг

Сум хөгжүүлэх сангаас 135.1 сая төгрөгийн зээл олгохоор төлөвлөж 39.0 сая төгрөгийн зээлийн олголт хийсэн байна.

Урсгал санхүүжилтээс дутуу зарцуулсан 11.4 сая төгрөгийг орон нутгийн төсөвт, 5.4 сая төгрөгийг улсын төвлөрүүлсэн байна.

Орон нутгийн хөгжлийн сангийн хөрөнгө оруулалтын 10 төсөл, арга хэмжээнд 122.3 сая төгрөгийн санхүүжилт батлагдсанаас гүйцэтгэлээр 83.4 сая төгрөгийн санхүүжилт олгож орон нутгийн хөгжлийн сангийн дансны үлдэгдэл 39.9 сая төгрөг байна.

Батлагдсан төсөв, гүйцэтгэл, түүний хэтрэлт, хэмнэлтийг орлого, зардлын зүйл тус бүрээр энэ тайлангийн 2.5-д харуулав.

3.6.3 Нэмэлт санхүүжилт

Төсвийн тухай хуулийн 47 дугаар зүйлийн 47.2-т нэмэлт төсөв, түүнтэй холбогдсон үйл ажиллагаа нь төсвийн нэгэн адил санхүүгийн болон төсвийн гүйцэтгэлийн тайлангийн бүрэлдэхүүн хэсэг байна гэж заасны дагуу байгууллага нэмэлт санхүүжилтийн тайлан гаргах үүрэгтэй.

Хандив тусламжаар 0.4 сая төгрөг, дээд шатны төсөв захирагчаас 52.6 сая төгрөг, төсвийн байгууллагын үндсэн үйл ажиллагааны хүрээнд олсон орлогоос 11.9 сая төгрөг, засаг даргын нөөц хөрөнгөнөөс 7.6 сая төгрөг, ЭМЯ, ЭМГ-аас Корона вирус-2019 цар тахалтай тэмцэх үйл ажиллагааны дэмжлэгт 249.7 сая төгрөг нийт 322.2 сая төгрөгийг орлогыг бүрдүүлжээ.

Дээрх нэмэлт санхүүжилтийн орлогуудыг удирдамж зориулалтын дагуу зарцуулж ажилласан байна.

Нэмэлт төсвийн тайланг орлого, зардлын зүйл тус бүрээр энэ тайлангийн 2.6-д харуулав.

3.7 Асуудлыг онцолсон хэсэг ба бусад асуудлын хэсэг

Санхүүгийн тайланд тусгагдаагүй онцлог үйл ажиллагааг харуулбал. Үүнд: Корона вирус-2019 цар тахлаас урьдчилан сэргийлэх, тэмцэхэд байгууллагын тасралтгүй үйл ажиллагааг хангах, орон нутагт малын гоц халдварт өвчинтэй тэмцэх гэх мэт үйл ажиллагаа нь онцлог асуудал байна.

Байгууллагын удирдлага бусад мэдээлэлтэй холбоотой үүрэг хариуцлагыг хүлээнэ. Бусад мэдээлэл болох гүйцэтгэлийн төлөвлөгөөний тайлан, худалдан авах ажиллагааны тайлан нь санхүүгийн бус мэдээллийг агуулсан байна.

Санхүүгийн тайланд өгсөн бидний дүгнэлт бусад мэдээллийг хамраагүй болно.

3.8 Аудитын гол асуудал

Аудитаар Шилэн дансны тухай хуулийн 6 дугаар зүйлд заасан мэдээллийг заасан хугацаанд байршуулаагүй, төсвийн хэмнэлтийн талаар авах зарим арга хэмээг хэрэгжүүлээгүйтэй холбоотой зөрчлүүд илэрсэн.

Тосонцэнгэл сумын орон нутгийн орлогод “Малд ногдуулах албан татварын орлого”-ыг төлөвлөөгүйгээс орлогын төлөвлөгөө 182.7 сая төгрөгөөр давж биелсэн байна.

Сумын эрүүл мэндийн төвийн дансны зарцуулаагүй үлдэгдэл 41.5 сая төгрөгийг Төсвийн тухай хуулийн 7 дугаар зүйлийн 7.7, Сангийн сайдын 2015 оны 24 дүгээр тогтоолоор баталсан “Төрийн сангийн үйл ажиллагааны журам”-ын 3.1 заалтын дагуу аймгийн төрийн санд татан төвлөрүүлээгүй байна.

3.9 Санхүүгийн тайлангийн аудитаар шалгасан нийцлийн аудитын асуудал

АДБОУС 4000.16-д нийцлийн аудитыг санхүүгийн тайлангийн аудиттай хослуулан хийх тохиолдолд аудитор аль стандартыг дагаж мөрдөхийг үнэлэх, нийцлийн асуудлын талаарх

дүгнэлтийг санхүүгийн тайлангийн аудитын санал дүгнэлтээс тусад нь салгах ёстой гэж заасан байна.

3.9.1 Шилэн дансны тухай хуулийн хэрэгжилт

Шилэн дансны тухай хуулийн 6 дугаар зүйл, Засгийн газрын 2016 оны 29 дүгээр тогтоолоор батлагдсан “Шилэн дансны цахим хуудсанд тавих мэдээллийн агуулга, нийтлэг стандартыг тогтоох журам”-ын заалтыг хэрэгжүүлэх зорилгоор www.shilendans.gov.mn цахим хуудсанд мэдээллийг оруулсан байх үүрэгтэй

Төсвийн төвлөрүүлэн захирагчийн Шилэн дансны цахим хуудсанд тайлант хугацаанд мэдээлбэл зохих 60 мэдээллээс хугацаа болоогүй 2 мэдээлэл, 47 мэдээллийг хугацаанд нь, 11 мэдээллийг хугацаа хоцроож мэдээлсэн байна. Үүнд: Төвлөрүүлэн захирагчийн шилэн данс цахим хуудаст мэдээлэх 1 дүгээр сарын мэдээллийг хугацаа хоцроож мэдээлсэн байна.

Аудитын түүвэрт хамрагдсан байгууллагуудын Шилэн дансны тухай хуулийн хэрэгжилтийг хянан үзэхэд Соёлын төв, ИТХ-ийн шилэн дансны мэдээллийг хугацаандаа бүрэн мэдээлсэн байна.

Шийдвэрлэсэн нь:

Шилэн дансны тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийг бүрэн хэрэгжүүлж мэдээллийг тухай бүр мэдээлж

3.9.2 Бусад хууль тогтоомжийн хүрээнд

Сангийн яамны удирдлага мэдээллийн систем дэх системд байгууллагуудын нэрийг үнэн зөв мэдээлээгүй, байгууллагын гэрчилгээний нэр, улсын бүртгэл дэх нэр, дүрмийн сангийн дүн зөрүүтэй байна. Тухайлбал: Хүн эмнэлэг, Тосон илч ХХК-г Тосон илч ОНӨҮГ, сургууль, цэцэрлэг гэж бүртгэсэн байна.

Засгийн газрын 2016 оны 153 дугаар тогтоолоор баталсан “Сум хөгжүүлэх сангийн хөрөнгийг бүрдүүлэх, зарцуулах, тайлагнах, хяналт тавих журам”-ын 1.7. Зээлдэгч зээлийг хугацаандаа төлөөгүй бол хугацаа хэтрүүлсэн хоног тутамд төлөөгүй зээлийн дүнгийн 0,5 хувиас хэтрэхгүй хэмжээгээр алданги төлнө. Алдангийн хэмжээг сумын Засаг дарга болон зээлдэгчтэй байгуулах зээлийн гэрээнд тодорхой тусгана” заалтын дагуу хугацаа хэтэрсэн зээлийн үлдэгдэлд алданги тооцоогүй байна.

Нийцсэн бөгөөд зохистой байх батламж мэдэгдлийн түвшинд хэрэгжүүлсэн горим, сорилд үндэслэн шилэн дансанд байршуулсан мэдээлэл нь Шилэн дансны тухай хууль тогтоомжийн холбогдох заалттай нийцээгүй дүгнэлээ.

3.10 Завсрын аудитын үр дүн, өмнөх зөвлөмжийн хэрэгжилт

Өмнөх оны санхүүгийн тайлангийн аудитаар төсвийн төвлөрүүлэн захирагчид өгсөн зөвлөмж биелэлтийг Төрийн аудитын байгууллагад ирүүлж 100 хувийн гүйцэтгэлтэй тайлагнасан байна.

3.11 Дараагийн аудитаар анхаарах асуудал

Сумын орлогын төлөвлөгөөг судалгаа тооцоонд үндэслэн боловсруулж малд ногдуулах албан татварын орлогыг бүрэн төлөвлөж, орон нутгийн орлогын төлөвлөгөөг нэр төрлөөр бүрэн биелүүлсэн эхийг, сум хөгжүүлэх сангийн зээлийн хугацаа хэтэрсэн зээлд алданги тооцож бүртгэсэн эсэхийг анхаарч үзэх нь зүйтэй.

4. Аудитын илрүүлэлт

Төсвийн төвлөрүүлэн захирагчийн 2021 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд сумын орон нутгийн ерөнхий орлого болон харьяа 6 төсвийн байгууллага, 1 орон нутгийн өмчит ХХК, 2 тусгай сангийн нийт 9 санхүүгийн тайлан, 8 төсвийн гүйцэтгэлийн тайлан нэгтгэгдсэн, 5 санхүүгийн тайланд дүгнэлт гаргаж, 4 санхүүгийн тайлан түүвэрт хамрагдсан байна.

№	Байгууллагын нэр	Аудитад хамрагдсан байдал	Аудитын дүгнэлт
1	Засаг даргын Тамгын газар	Дүгнэлт гарсан	Зөрчилгүй
2	Ерөнхий боловсролын сургууль	Дүгнэлт гарсан	Зөрчилгүй
3	Хүүхдийн цэцэрлэг	Дүгнэлт гарсан	Зөрчилгүй
4	Эрүүл мэндийн төв	Дүгнэлт гарсан	Зөрчилгүй
5	Тосон илч ХХК	Дүгнэлт гарсан	Зөрчилгүй
6	Иргэдийн Төлөөлөгчдийн хурал	Түүвэрт хамрагдсан	
7	Соёлын төв	Түүвэрт хамрагдсан	
8	Сум хөгжүүлэх сан	Түүвэрт хамрагдсан	
9	Орон нутгийн хөгжлийн сан	Түүвэрт хамрагдсан	

Аудитад хамрагдсан харьяа байгууллагуудын санхүүгийн тайланд “Зөрчилгүй” дүгнэлт өгсөн байна.

Аудитаар нийт 472.3 сая төгрөгийн алдаа зөрчил илэрснээс, ТТЗ-ийн санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд 55.0 сая төгрөгийн зөрчил, харьяа байгууллагуудын санхүүгийн тайланд 26.6 сая төгрөгийн алдаа залруулж 390.7 сая төгрөгийн зөрчил /шилэн дансны нийцэлтэй холбоотой 325.6 сая төгрөг/ байна. Аудитаар илэрсэн зөрчилд 3 зөвлөмж өгч ажилласан болно.

4.1 Залруулсан алдаа

Аудитаар залруулсан алдаа байхгүй болно.

4.2 Төлбөрийн акт

Төлбөрийн акт тогтоогоогүй болно

4.3 Албан шаардлага

Албан шаардлага өгөөгүй байна.

4.4 Зөвлөмж

Цаашид анхаарвал зохих асуудлыг тэргүүлэх ач холбогдлын дарааллаар эрэмбэлэн харуулав. Үүнд:

1. Мөнгөн хөрөнгийн дансны үлдэгдэлтэй холбоотой асуудал

1.1 Илрүүлэлт: Эрүүл мэндийн төвийн төрийн сангийн үндсэн санхүүжилтийн дансанд байршиж байгаа 41.5 сая төгрөгийн үлдэгдлийг аймгийн төрийн санд татан төвлөрүүлээгүй нь Төсвийн тухай хуулийн 7 дугаар зүйлийн 7.7, Сангийн сайдын 2015 оны 24 дүгээр тогтоолоор баталсан “Төрийн сангийн үйл ажиллагааны журам”-ын 3.1 “Төсвийн тухай хуулийн 7.7, 44.6-г үндэслэн төсвийн жил дуусахад улсын төсвийн байгууллагын зарцуулаагүй дансны үлдэгдлийг улсын төсвийн дансанд, орон нутгийн төсвийн байгууллагын үлдэгдлийг тухайн орон нутгийн төсвийн дансанд, нийгмийн даатгалын төсвийн байгууллагын зарцуулаагүй дансны үлдэгдлийг нийгмийн даатгалын сангийн төсвийн дансанд оны сүүлийн ажлын өдрийн банк хоорондын сүлжээгээр хамгийн сүүлийн орлого татсаны дараа төрийн сангууд шууд татан төвлөрүүлнэ” заалттай тус тус нийцэхгүй, тасалбар болголт, эрх ба үүрэг батламж мэдэгдлийг хангахгүй байна.

1.2 Өгсөн зөвлөмж: Төрийн сангийн төлбөр тооцооны журамд зааснаар төрийн сангийн дансны үлдэгдлийг төвлөрүүлж байх.

2. Сум хөгжүүлэх сантай холбоотой асуудал

2.1 Илрүүлэлт: Сум хөгжүүлэх сангаас 135.1 сая төгрөгийн зээл олгохоор төлөвлөж 39.0 сая төгрөгийн зээлийн олголт хийсэн байна. Зээлийн үлдэгдэлд хугацаа хэтэрсэн 58.4 сая төгрөгийн зээл, 6.7 сая төгрөгийн хугацаа хэтэрсэн зээлийн хүүгийн авлага байна. Энэ нь Засгийн газрын 2016 оны 153 дугаар тогтоолоор баталсан “Сум хөгжүүлэх сангийн хөрөнгийг бүрдүүлэх, зарцуулах, тайлагнах, хяналт тавих журам”-ын 4.2.2. “Сум хөгжүүлэх болон жижиг, дунд үйлдвэрийг хөгжүүлэх санд хугацаа хэтэрсэн зээлийн өргүй байх” заалттай нийцэхгүй эрх ба үүрэг батламж мэдэгдлийг байна.

2.2 Өгсөн зөвлөмж: Тайланд батлагдсан хэмжээгээр зээлийн олголт хийж төсвийн гүйцэтгэл ханган ажиллах, хугацаа хэтэрсэн 65.1 сая төгрөгийн зээл, зээлийн хүүгийн авлагыг төлүүлэх талаар бодитой арга хэмжээ авч хэрэгжүүлэх.

3. Орон нутгийн орлогын төлөвлөгөөний биелэлттэй холбоотой асуудал:

3.1 Илрүүлэлт: Орон нутгийн татварын орлогын төлөвлөгөөнд малд ногдуулах албан татварын орлогыг төлөвлөөгүй, шууд бус орлого 10.2 сая төгрөгөөр, түрээсийн орлого 0.5 сая төгрөгөөр, улсын тэмдэгтийн хураамж 2.8 сая төгрөгөөр нийт 3 төрлийн орлого 13.5 сая төгрөгөөр тасарсан байна. Энэ нь Төсвийн тухай хуулийн 41 дүгээр зүйлийн 41.2.1 хуулийн дагуу улс, орон нутгийн төсөвт оруулах болон тухайн төсвийн байгууллагын өөрийн үйл ажиллагааны орлогыг бүрэн төвлөрүүлэх заалттай нийцэхгүй, эрх ба үүрэг батламж мэдэгдлийг хангахгүй байна.

3.2 Өгсөн зөвлөмж: Орон нутгийн орлогын төлөвлөгөөг нэр төрлөөр судалгаа тооцоог үндэлсэн бодитой төлөвлөж биелэлтийг нэр төрлөөр ханган ажиллаж байх.

4. Харьяа байгууллагын санхүүгийн тайланд гарсан алдаа, зөрчилтэй холбоотой асуудал

4.1 Илрүүлэлт: Харьяа байгууллагуудын санхүүгийн тайланд хийсэн аудитаар 352.2 сая төгрөгийн алдаа, зөрчил илэрсэн байна. Үүнд шилэн дансны тухай хуулийн хэрэгжилттэй холбоотой 325.6 сая төгрөг, залруулсан алдаа 26.6 сая төгрөг байгаа нь Шилэн дансны тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийг бүрэн хэрэгжүүлээгүйтэй холбоотой байна.

4.2 Өгсөн зөвлөмж: Аудитаар илэрсэн зөрчлийг арилгах зөвлөмжийг төсвийн шууд захирагч нарт хүргүүлсэн тул хэрэгжилтэд анхаарч ажиллан, зөвлөмжийн биелэлтийг нэгтгэн ирүүлэх

Дээрх зөвлөмжийн биелэлтийг төрийн аудитын байгууллагад 2022 оны 09 дугаар сарын 20-ны өдрийн дотор ирүүлнэ үү.

Аудитын явцад бидэнтэй хамтран ажилласан холбогдох ажилтнуудад талархал илэрхийлье.

5. Аудитаар илэрсэн алдаа, зөрчлийн нэгтгэл

/сая төгрөгөөр/

Аудитад хамрагдсан байгууллагын нэр	Нийт алдаа, зөрчлийн		Үүнээс							
			Залруулга		Төлбөрийн акт		Албан шаардлага		Зөвлөмж	
	Тоо	Дүн	Тоо	Дүн	Тоо	Дүн	Тоо	Дүн	Тоо	Дүн
Санхүүгийн тайлангийн аудитын асуудал										
Тосонцэнгэл сумын ТТЗ	1	55.0							1	55.0
Харьяа байгууллагууд										
Тосонцэнгэл сумын ЗДТГ	1	0.2	1	0.2						
Эрүүл мэндийн төв	2	26.4	2	26.4						
Тосон илч ХХК	2	0.0							2	0.0
Тосонцэнгэл сумын сум хөгжүүлэх сан	1	65.1							1	65.1
Дүн	7	146.7	3	26.6					4	120.1
Санхүүгийн тайлангийн аудитаар шалгасан нийцлийн аудитын асуудал										
Тосонцэнгэл сумын ЗДТГ	1	314.6							1	314.6
Тосонцэнгэл сумын Эрүүл мэндийн төв	1	0.0							1	0.0
Тосон илч ХХК	1	11.0							1	11.0
Дүн	3	325.6							3	325.6
Нийт дүн	11	472.3	3	26.6					8	445.7

